

● Dr. Lütfü Şehsuvaroğlu*

Bu Toprağın Sesi, Bu Suların Şırlıtısı: Cumali Ü Hasannebioğlu Hüznüyle Helalleşen Şair

Geç bulup çabuk kaybettiğim bir şair ve araştırmacıydı Nazir Akalın. Daha on sekiz yaşındayken *Çerağ* adlı bir şiir kitabı bulmuş ve Cumali Ünal-
dı Hasannebioğlu'nun bazı şiirlerini ezberlemişti. Nazir Akalın bir şairi beğenmişse –ki zor beğenir-
vardır bir hikmeti diyerek ben de Nazir'in yarım bıraktığı izi sürmeye hamlettim.

Cumali Ünal-
dı ile meslektaşız. Ben de ilk *Hareket*'te okumuştum onun şiirlerini.. Cumali Ünal-
dı Hasannebioğlu imzalıydı geleneksel şiirle gün-
ümüz mazmunlarını buluşturan şiirleri...

İlk defa Ankara Belediyesi'nin *Park ve Bahçeler
Müdürü* iken eski garın yani bugünkü belediye
binasının karşısındaki Hipodromun yani şimdiki
Millet Bahçesi'nin içinde yer alan tek katlı bir bi-
nayı bu müdürlük. Güzel, küçük, şirin bir bah-
çede idi. Küçük, güzel, şirin de havuzu vardı. Ora-
da şair ve yazarlar buluşurlardı. *Türkiye Yazarlar
Birliği* kurucuları, D. Mehmet Doğan ve arkadaş-
ları ile İstanbul'dan katılanlar, mesela Ahmet Kot
oturup çay içerken şiirde, edebiyattan, siyasetten
konuşurduk. Meslektaşımı evet. Ziraat Yüksek
Mühendisiydi şair. Biz tarımcıların medarı iftihar
olan ToprakSu'da çalışmıştı.

İlk yazısı 1965'te *Yeni Adım*, ilk şiiri 1966'da *Çile*
(Malatya) dergisinde çıkmıştı. Pek genç yaşta ya-
yınlanmıştı şiirleri. O da erken yaşta şöhreti yaka-
lamış, bu yüzden biraz da her erken şöhret şairler
gibi mütevazı değil gibi dururdu. Bunu ilk Beşir
Ayvazoğlu'nda da görmüştüm. Oysa her ikisiyle de
arkadaşlığınız varsa görüyordunuz ki, hem eleş-
tiriye açıklar, hem müsamaha ve alçakgönüllülük
boyutlarını bir hayli genişletebiliyorlar. O yüzden
de bir ömür dostluğunuz sürebiliyor. Aynı şeyler
için endişe duyabiliyor, bir takım çirkinliklerden
benzer ölçüde rahatsızlık duyuyorsunuz.

Adımlar ve *Hareket* dergilerindeki şiirleri devrin
bütün eleştirmenlerinin dikkatini çekmişti. Defne
ve Mavera dergilerinde de yazdı. 1987'de *Struga
Şiir Akşamları*'nda Türkiye'yi temsil etti. 1992'de
ve 1996'da *Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni*'ne ka-
tıldı. *Kendini Yusuf Gören*'le 1988 *Türkiye Yazarlar
Birliği Şiir Ödülünü* aldı. Türkiye Yazarlar Birliği
Yönetim Kurulunda görev yaptı.

Gerçek bir eleştirmenle çok geç tanıştım.

Bir yayınevi için *Türk Düşüncesi Ufukları* seri-
sini hazırladığımızda arkadaşlara dedim ki; “batı
düşüncesinden etkilenerek maalesef akademyamız
ve basın fikir adamlarımızı ayrıştırarak gençliğin
de kutuplaşmasına sebep oluyor. Oysa Türk dü-
şüncesine yön veren bazı kalem erbabının tahmin
edilenden ziyade buluşma noktası vardır ve bizim
vazifemiz şimdi bu ortak endişeleri tebarüz ettir-
mektir. Bu çerçevede Namık Kemal'den başlayarak
Erol Güngör'e kadar çağdaş Türk düşünce ufukla-
rını aydınlatan yazar ve şairlerimizi yazmaya baş-
ladık. Namık Kemal'i hazırlarken Nazir Akalın ile
tanışmıştım. Nazir, tuhaf ve elim bir tren kazasına
kurban gitti. Son şiiri raylar üzerindeki ölümünü
anlatan bir şiirdi Nazir'in. Melek gibi adamdı ve
eleştirmen olarak sanki gergef işler gibi titizdi de...
Türk edebiyatına çok büyük hizmetler vereceği bir
çağda terk-i dünya eyledi ve gerçekten “geç buldum,
çabuk kaybettim” dedirterek çekti gitti.

Sevgili Nazir Akalın, Cumali Ünal-
dı'yı *Çerağ*'ı daha on sekizindeyken okuyup anlamış ve daha
sonra tetkik etmiş genç fakat olgun bir eleştirmen
olarak şöyle yazmış:

“Hasannebioğlu'nun şiirinde ana hatlarıyla ken-
dini hissettiren temel özellik, tarihiyle ve çağıyla
hesaplaşan bir zihniyet farklılığının yanı sıra, sadece
kendini değil, ifade etmeye çalıştığı dünyayı da bü-
tünüyle anlatabilme kudretini gösterebilen şahsî bir
üslûptur. Dolayısıyla bu şiirde, şairin yaşadığı dev-
rin nasıl bir siyasî ve sosyal muhtevaya sahip oldu-
ğu ve zihniyet mücadelesinin kendini ifadelendiriş
tarzı, hakkında hüküm verilebilecek bir netlik arz
etmektedir. Modern Türk şiirini, özellikle orijinal
imaj ve kendisine has söyleyiş açısından hayli güç-
lendirmiş ve seviyeli bir yere getirmiş olan Hasanne-
bioğlu, gerçekten gözardı edilmemesi gereken büyük
bir yenilikçidir.”

Sevgili Nazir, Namık Kemal'in de yenilikçiliğinin
ve onun eski edebiyat ile sürdürdüğü kavganın
farkındaydı.

*Şair Yazar

Namık Kemal elbette bu devrimciliği eskiye düşmanlık olsun ya anlamadığı, o çapta eserler veremediği için diye değil edebiyatımızın ve medeniyetimizin batmaması, ibdası adına yapıyordu bunu. Bunu yaparken de Talim-i Edebiyat derslerinde olduğu gibi eskiye vukufiyetini ortaya koyuyordu.

Akalin nasıl Namık Kemal'deki geleneksel ile modern arasındaki derin çilenin farkına varmışsa Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun şiirindeki gelenek dokusu içindeki orijinal üslubuna uygun yeni mazmun ve kavrayışları da keşfedebilmişti bu kadar kalabalık arasında...

Hâlâ kendisinden mürettep bir divan beklediğimiz Hasannebioğlu, kendine mahsus gazel, kaside örnekleri ortaya koydu. Naat ve Münacaat da yazan şairin şiirde hem aktüel bir hesaplaşma ve fakat bunu sürdürürken kadim münakaşaların da üzerinden geçen bir cesareti olduğuna şahitlik ediyoruz.

Çerağ (1978), *Bir Gecenin Şiiri* (1988), *Kendini Yusuf Gören* (1988), *Ölüm Bile Aşk İle* (1994), *Andolsun Aşka* (2010), *Kalbim Ey Divane* (2013). Adındaki şiirlerini son kitabında topladı Hasannebioğlu. Beyan Yayınları arasında çıkan kitabına yine *Andolsun Aşka* adını verdi.

Çerağ'da yer alan *Münâcât* ve *Na't* klasik şiirin örgüsüne saygı gösteren ama yeni bir ses ve soluk olarak yakaran bir üsluba sahipti. Yakaran ve muhasebe yapan...

Münâcât'ın ilk beyitinde hüznümüzden vazgeçemeyiz ve kafiyenin uygun düşmesini aramayız nedense:

"yönelir ya yüreğim rahmine bir kupa baldırandır hüznüm erir

eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutunan yüzüm erir"

Nâ't'ında o diriliş çağı ve sevgilisi yürekleri tutuşturan bir meş'ale gibidir ve günümüze verdiği mesajlarla anlamlıdır; yoksa eski çağlara yüzümü zü çevirdiğimiz anlamına gelmez:

"yazıklanma değil bu sözler geçmiş zamana, övgü değil

çağları aşan bir ateş yakar yüreğimizi, gün parıldayıp geçerken üstümüze"

1980'e doğru yazılmış olan bu şiirler yaklaşan buhranın, da şairin gönlündeki sıkıntının da terçümesi olmaktadır.

İsyân Gazeli, sanki Nurettin Topçu'nun *İsyân Ahlâkî*'nin özümsemiş ve şiire sığdırılmış hali-

dir:

*"Tarih düşürür kanımıza günü gelir gökyüzü
Tanık olur, yeryüzü kucaklar isyan erlerini"*

Sonra geçmiş zaman övgüleri ve şimdiki zaman yergileri başlar.

"Bilal beş vakit ezanlarla gelirdi.

Ol kılınç iner kalkardı yaraya can gelirdi

Onurlandırıp kişiyi yüceltecek kan gelirdi"

Şimdiki zaman yergisinde kahurla ümit iç içedir:

"Ve sevdam bir dönemin süregelen yelinde

Boğulup dumanlara sönecek ocak değil"

Geçmiş zamana övgü şimdiki zamana yerginin ardından gelecek zaman güzellemesi başlar.

"çıkma sırasıdır bodrumlardan elimizde bildirilerimiz

bahar penceresi açılmalı gündoğ'sunun güz yeri-ne"

Hiç unutamadığım bir mısra ise:

"En iyi ben bilirdim hüznünle helalleşmeyi" dir.

Bölümler elif, be, te, se diye gider.

2024 romanımda ben de bu sırayı takip etmiştim. Bölümlere eski harfleri başlık yapmıştım, onun bu son tasnifini görmeden.

Diğer kitapta da birer münacat ve naat var.

Şehir irinlerle dolmuşsa, caddeler çıldırmak üzereyse, herkes deli gömleği giymişse şair de kendi yalnızlığında kendi iç burkuntusundan gazeller devşirmektedir.

"Bu derse çalışmadım öğretmenim akşam oldu

Sonra sabah

Sonra yine akşam oldu. Bu derse

Çalışmadım öğretmenim." der.

Ölümler ve ayrılıklar Üzerine Uzunca Bir Türkünün Yorumu'nda hey heylerle kâh marşlar söylemeye çalışır şair, kâh dağlara yanık bir türkü tutturur.

"anasının yokluğunu meleyen bir çelimsiz kuzu

kendini
vurdu
vuracak
kayboluşların yekbaşına ve körpe sessizliğine”

Ama sudan umutludur şair.
Her yanı evvelce kaplamış olan sudan...

“Toprağın damarlarına su yürüdü
Can yürüdü dağlara
Bir çığlık gibi karın sinisini delip yürüdü otlar
Kuzular düştü toprağa ana rahminden
Küskün ağaçların sitemine döndü kuşlar
Ve dereler
Şırl şırl binlerce yıllık bir ahengi akıyor
Dünyanın yekpare
Su olduğu günleri
Sen gözümün bebeğinde
Bir dağı küçüldün şimdi
Su gibi
Aksan ya önünde engel mi var ki”
“gönlümü
asi bir tohuma gizleyerek toprağa gömüyorum”

Semud şiirinde gerçekten toprak ve suyun rakısı vardır.

Vurulan su akacaktır.. nereye şairin bildiği yere...

1966'daki ilk şiirlerinde bile su vardır şairin.

“Tan ağarmadan gelip
Taze gözyaşlarımla suladım
Mutluluğumu buram buram
Orada bıraktım”
Kendini Yusuf Gören'de de suyu buluruz yine...
“Bir şey söyle hayata efendi olan güzel
Kendi suyunu çağıldat
Ulu kayalardan
Gürüldeyerek çoğalan bir ses ol”

Başka bir şiirde de:

“Paslı bir çivi gibi çürümüş tahtalara
Geliyor ne pınarlar, ne sular yardan yara”

Yine bir başka şiirde:

“Toprak
Mazlum yüzleri sarmalayan
Gebe toprak
Biliyor
Değdiği yerde sular fışkıracak
Soylu hıncından sevdanın”

Evrensel konular, isimler ve değerler de yer alır şiirinde... Afrika Afrika şiiri ile Malcolm X bunlardandır.

Fethi Gemuhluoğlu için 1989'da yazdığı şiirde de su geçer:

“Koca ırmaklar doğuyor benden, bu naçiz bedenimden
Beynimden, yüreğimden kadim sulara karışıyor
şiirle Türkçe”

Gökçeada'da 1990'da yazdığı Bir Uzak Düş de su için içinden akan su için yazılmıştır sanki:

“Deli dolu çıplak tayları sürdüğü kayalıklara
Bir tek kendi çıkmış çağıldayarak suyla
Saçında yağmur buğusu, gün kokusu, su durusu
İlk bulduğum günkü fotoğraflarda”

Kekre'den...:

“bir de kara geceye akan ay nehirleri..”

Kançanağı şiirinde Halepçe'den başlar, bütün mazlum ve masum insanların dramı işlenir. Kızıl-derililer... Sibiryaya sürülen Türkler...

Köle taşıyan gemiler anlatılır bir de...

Aksak Akan Su'da hayat bir su gibi avuçlarından akıp gitmektedir adeta... Ankara'da 1993'de yazdığı bu şiirinde artık toprak, su, anne, inançlar, dervişler, ölüm ve hayat bütüncül bir heyakile, bir yapısal şiire - poetikaya dönüşür.

“Ölümler su ve hayat iç içedir.

Aşk, inanç, umut rüya

Ve belki her şey olan bu sonsuz şiir

Hayat

Ölüm

Hepsi, hepsi döndüremez yolundan

Kendi

Kuyusuna dalıp

Aşkın ve suyun geçtiği damarlardan geçerek

Yer altı ırmaklarına karışan

Bu güzel yüzlü kalenderi dervişî”

Çevgan’da anne sevgisi sorgulanır. Niye doğmuş niye doğurmuştur?

Orada da suya iltica var.

“Yağmurlar, durmadan

Durmadan

Koşuyor ırmaklara”

1996’da benim başkanlığım döneminde Türkiye Yazarlar Birliği olarak Türkçenin Uluslar arası Şiir Şölenlerinden Dördüncüsünü Kıbrıs’ta düzenlemiştik. Kıbrıs şiir şöleni için yazdığı şiirde de yine su var:

“Çocuklar büyüttük kadını

Evler, odalar kurduk

Bir azgın su gibi aktık

Yamacın kayalığında

Kırık izler bıraktık

En dibine denizin

Saklıyorum

Sırrımı devletimin...”

Çığ şiirini 97’de yazmış

“dünya sürüp gidecek sularca yatağında

benden seller kalacak sesler sıradağ gibi..

kalbimdeki resimde bildik lav ırmakları

gelip geçtim meydandan bir dem ben de çağ gibi

usare

şiir bir heyecan

kabuğunu çatlatan tohumda

bir yağmur damlası

hayız ve nifastan kesilmiş toprakta”

Tarih-i Kadim’de de su var yine... fışkıran su-

D

lar...

Şair, her şair gibi bazı şiirlerini kişilere ithaf etmiştir. Balkan Türklüğü için önder bir şahsiyet olan merhum Doktor Sadık Ahmet’e 2000 yılında yazdığı şiirden:

“yarım kaldı nakışın

ip arttı

ipek kaldı”

Hele Dipsular kitabında her mısra suya döner.

Kalbinden Irmaklar Akan Şehir şiirinde:

“Şimdi

Irmakları söyleme vaktine

Düş oldun gönül...”

Ya toprak ya su, ya ölüm ya hayat, ve de aşk...
Ümit ile kahır iç içe...

Serrân’da da su var:

“kayaların esrarı ne

yükseklerden savrulan su zerresinin

seller neyin kızgını

dağların ocaklara hıncı ne”

Recep Yazıcıoğlu’nun o şüpheli trafik kazası sonrası vefat ettiği gün Hasan Celal Güzel’in yüreğinin yanmasını resmettiği şiirinde de yine su var:

“Bir demet kır çiçeği

Soluyor bebeğin yüreğindeki nehir

Başı düşerken gövdesinden”

Son şiirlerinde toprak ve su daha çok yer alıyor. Farkında bile olmadan şairin şiir dünyasını bu iki kavram kuşatıyor bütün mazmunlarıyla: toprak ve su... ToprakSu teşkilatı kapatılmıştır çoktan ama şairin kavramsal dünyasında ruh ve beden dikotomisi yaşamadan oluşan meslekî ahlâk ve değerler ahenginde spontane olarak bu iki kavram birlikte taşıdığı diğer kelimeleri -mesela tohum gibi, ağaç gibi- ölüm ve hayatın gergefinde yeniden işleyerek bir Hasannebioğlu iklimi yeşertirler.

Destâr’ dan:

“Rengini değiştiren su; hayatın bedeninde seyirdiği ân

Dünyanın yüzüne yansır ölümü çocukların benimle tek bir

*Her yüzyılın savaşçısı duydun mu toprak kokusu-
nu ortaçağdan”*

Son şiirinde de gümrak topraklara tohum olan
yüreğiyle şair kaleminin hakkını veriyor...

Şair'e sordum, tabii ki memleketsever her ziraatçı
için en kutsal emanetler olan su ve toprak kaynak-
ları ile olan şiirsel münasebetini...

Bir hocasından aktardığı bilgiyi hâlâ Toprak-
Su'daki başmühendis gibi bir vedia olarak taşıyor-
du:

Tohumun toprağın içindeki sırrı, onun çatlama-
sı, sonra savaşarak ve bütünleşerek topraktan fiş-
kırmasını bir güzel anlattı.

Türk tarımı hakkında da çokça yazılar yazdı.
Bunları 2013 yılında Türk Tarımı başlığıyla yayın-
ladı.

Uzun yıllar TOK(Tarım Orman Köy), Tarım ve
Köy dergilerini çıkardık. Yayın Dairesi Başkanlı-
ğı görevini sürdürdüğüm on yılı aşkın sürede ba-
kanlığımızın ismi birçok kez değişti. Sonradan da
değişti. Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığı idi
adımız. Orman ayrıldı, Çevre içimizden doğdu.
Su ayrı telden çaldı. Ama sonunda yine Tarım Or-
man ve Su birleşti. Keşke Toprak Su teşkilatımız
da yok edileceğine yeni şartlara uygun yaşatılıp ge-
liştirilebilseydi. Toprak, su, çevre, tarım ve orman
birbirlerinin mütemmimidirler. Asla ayrılamazlar.
Doğa bunu emrediyor çünkü...

Tarım teşkilatı bugün meclisten çok kolay yasa-
lar, yönetmelikler geçirebilecek bir siyasi istikrara
sahip olsa da, alt unsurların yeniden biraradalığı
söz konusu olsa da maalesef bütüncül bir strateji,
yönetim ve eylem planı ortaya koyamıyor. Bunda
da Cumali Ünal'dın kitabında işaret ettiği gibi
kaynaklarını harekete geçirememesi ve gerçekten
ehliyetin göz ardı edilmesi meselesi başta gelen
olumsuzluklardır.

“AK parti, seçimlerden önce AR-GE biriminde
Türkiye'nin sorunları ile ilgili araştırmalar yap-
tırdı. Türkiye'nin tarım siyaseti konusunda soru-
nu doğru algılayan ve AB ölçütlerine göre kökten
çözümler üreten raporların varlığını biliyorum.
İki yıldan beri bunları uygulayabilecek bürokratik
kadronun neden kurulmadığını ve bugüne kadar
ciddi hiçbir şey yapılmamasını doğrusu anlamıyo-
rum. Yine Ülsever'in 9 Eylül 2004 tarihli yazısında
söylediği gibi birçok konuda çok başarılı olan hü-
kümetin 'çaplı insan yitirmeyi göze almasını' an-
lamak mümkün değil. Önceki hükümetlerde, bü-
rokratik yapılanmayı Ankaralılar Vakfı çevresinde

kümelenenlerin gerçekleştirdiği konuşulurdu.
Şimdi de benzeri bir yapılanmadan söz ediliyor.

Olan Türkiye'ye olur. Yazık olur.

Tarımda görüldüğü gibi Türkiye uzun yıllardan
beri kaynaklarını harekete geçirememiştir. Zengin-
liklerini verime yönelik planlayamamıştır. Tarım,
orman ve çevrenin yapılanmasındaki yanlışlık, orta-
ya çıkan acı olayların büyüğüne göre kendisini
hatırlatmaktadır sık sık. Söz konusu bakanlıklar,
hala 'mefluç' durumdadır. Kendi insan kaynaklarını
kullanamadıkları gibi, '1000 köye 1000 tarımcı'
projesinde olduğu gibi yarın devletin kapısına, bize
kadro verin diye kritik zamanda dayanacak yeni
oluşumlara da korkusuzca girebilmektedir. Mev-
simlik işçi (50 bin civarındaydı, şimdi hepsi doktor
ve yargıç maaşının iki mislinden fazlayla kadrolu)
ve geçici köy koruyucusu (o da 50-60 bin civarın-
da) olaylarından yeterli ders alınamamış sanki.

Uzun yıllar bürokrat olarak da görev yapan Cu-
mali Ünal'dın Topraksu teşkilatından gelmesi,
yöneticilerde aranan multidisipliner perspektifin
onda daha vazifeye başlarken spontane yansımala-
rına kaynaklık etmiştir.

Bir de Malatyalı olması ve Özallarla ünsiyeti ister
istememez devletin en üst kademesindeki çalışmalara
şahitliğinde de bu perspektifinden yararlanmamızı
kaçınılmaz kılıyor.

Yusuf Özal'ın adeta sağ kolu olan Cumali Ünal-
dı yeni anayasa hazırlıklarında da rol oynamış bir
bürokrat. “Bir röportajında şöyle diyor Ünal'dı:

“Yusuf Bozkurt Özal'ın hasta yatağında bana al-
dırdığı ve bilhassa kontrol ettiği notlar şöyle:

1-Türkiye dışarıdan asker görünümlü (veya asker
güdümlü) yönetim olarak görülmemeli.

2-Sivil idare yetersizdir. Batı ülkelerindeki çağ-
daş yönetimler gibi bir yönetim kurulmalı.

3-Batı Ülkelerindeki gibi çağdaş yönetim ancak
Anayasayı değiştirmekle sağlanabilir. Sivil İktida-
rın hâkim olduğu bir Anayasa hazırlanmalı. As-
keri zevat karar mekanizmasının içerisinde değil,
müzakere mekanizması içerisinde olur. Karar me-
kanizması sadece parlamentodur. Dünyanın hiçbir
demokrasi ülkesinde böyle bir uygulama yoktur.
MGK, danışma kurulu olarak muhafaza edilmeli-
dir.

O günkü şartları göz önüne alarak ifade ediliyor-
du bunlar, lütfen buraya dikkat edelim, o şartları
göz ardı etmeyelim...

4-Genelkurmay Başkanı protokolde Başbakan-

dan sonra gelmez. Yani Genelkurmay Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığına bağlanmalı, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Genelkurmay'ı ihtiva etmelidir. Bugünkü yapı 1960 ihtilalından sonra oluştu. Bu yapı, askeri, kendi meselesinin dışındaki işlerin içine sokarken, politikacıyı da askerden korkar hale getirmiştir. Bir geçiş dönemi formülü hazırlanmalı. Geçiş dönemi formülü olarak Milli Savunma Bakanı emekli bir asker seçilebilir. Onun altına gelen Genelkurmay Başkanı da durumdan gocunmaz. Örneğin Eisenhower emekli bir askerdi ve iki dönem ABD Başkanlığı yaptı.

5- Aynen ABD'deki gibi Başkanlık Sistemi kurulmalıdır. Milletvekilleri ve Başkan seçimle gelmeli. Bakanlar Kurulu'nu Başkan, Parlamento dışından seçmelidir. Milletvekili olup bakan seçilenler ve killikten istifa etmelidir.

6- Seçim sistemini Anayasa koymak gereklidir. İki de bir de seçim sistemi değişmemeli. Seçim Kanunu, aynen Anayasa gibi korunmalı ve Anayasa Teminatı altına alınmalı. Değişmesi için 2/3 çoğunluk gerekli.

7- Anayasa hacimli olmamalıdır. Temel insan haklarını sağlamalıdır. Bütün Kanunları Meclis yapmalı. Meclis iki türlü kanun yapmalı: 1- Anayasa Maddeleri (ile aynı şart ve tekniğe sahip) gibi kanunlar. Değiştirmek için üçte iki çoğunluk gerekli. 2- Salt çoğunlukla çıkarılan normal kanunlar...

8- Meclis İç Tüzüğü'nün yeniden yapılması gerekir. Tüzüğün değişimi için de 2/3 çoğunluk gerekli.

Bir de o günü ilgilendiren notu vardı rahmetlinin: "Cumhurbaşkanı'nın süresi 1996 Kasımında bitti. Bu durum Türkiye için ileride telafisi güç sonuçlar doğurabilir. AİHM gibi yurt dışındaki mahkemelere açılacak davalar da geçersizlik olur. Meclis Cumhurbaşkanını düşürmeli, yeni yapılacak anayasaya geçici madde konularak, Cumhurbaşkanının süreyi aşan dönemde yaptığı işler kabul edilir"...

Seçim sistemi konusundaki ayrıntılar gerçekten çok önemli. Bunları da maddeler halinde sunacak olursam şöyle:

2-Seçim sistemi, anayasanın bir maddesi olarak tespit edilmeli.

3- Dar bölge seçim sistemi olmalı, Dar bölge milletvekili sayısını tespit etmek gereklidir. Türkiye için 400 milletvekili normaldir.

4-Seçime harcanan kampanya masraflarının he-

sabını her parti vermeli.

5- Büyük Vilayet Sistemi kurulmalı. Büyük vilayetlerin belirlenmesi için su toplama, maden havzaları, dağlar gibi doğal sınırlar tespiti esas olabilir. Büyük Vilayetleri tespit ederken, etnik ölçüler dikkate alınmamalı, iktisadi ve coğrafi konum dikkate alınarak tespit yapılabilir.

Zaten Osmanlı'nın geçmişinde de eyalet sistemi var. Bizans'ın Thema sistemi de sonuçta eyalet sistemi değil mi?

6- Adem-i Merkeziyet, merkezi sisteme göre daha iyidir. Verilen yetkilerin doğru kullanabilmesi Büyük Vilayetler tarafından kontrol edilmeli. Büyük Vilayet merkezini belirlemek için plebisit yapılmalı, merkezi vatandaş seçmeli.

7- Büyük Vilayet Merkezi sayısı 15'i geçmemeli. Almanya'da da 16 Büyük Vilayet Merkezi var, hepsinin ayrı Başbakanı var deniliyor.

8- Büyük Vilayet Valisini yöre halkı seçecek. Büyük Vilayet'in yasama meclisi olacak.

Ankara'da TBMM'de yapılacak yasalar Milli Savunma, Dış Politika, Kaynak Aktarımı gibi genel konularda olmalı. Yerel (yöresel) işler Büyük Vilayet Meclisi tarafından yasalara bağlanmalı. Böyle bir durumda TBMM'de küçülecek. Ankara Merkez de Büyük Vilayetler üzerinde hakim olacak. Hiçbir Büyük Vilayet Üniter Devletten ayrılamaz.

Belediyelerin de polisi olacak. Hırsızlık, trafik suçu gibi basit suçlar yöresel polis tarafından çözümlenecek. Mesela otoyollar merkezi yönetim tarafından yapılacak, tali yollar ise büyük vilayet ya da belediyeler tarafından yapılacak.

Hemen karar verecek acil mahkemeler kurulmalı, bunlar değeri belli bir miktar olan davalara bakmalı. Cezalar ve miktarlar, asgari ücrete veya enflasyona endekslenebilir.

Acarya, Kıbrıs, Nahçıvan vs. Büyük Vilayet Yöntemi ile Türkiye'ye bağlanabilir...

Muhtemelen... Hatta, Batı Trakya, Musul Kerkük gibi bölgelerde bu konuya dahil edilebilir...

Milletvekillerine yönelik notlar var: Milletvekilleri tek meclis de olabilir (sadece milletvekili şeklinde) çift meclis de olabilir (meclis ve senato şeklinde) ABD'de 13 ayrı devleti birleştirmişler, her devlete 2 senatör ve her eyalete nüfusa göre milletvekili verilmiştir. Her eyaletin kendi meclisi ise standart sayıda (50) milletvekiline sahip. Milletvekilleri 2 yılda bir seçilir. Senato ise 6 yıllıktır. Her iki yılda 1/3 yenileme yapılır.

Büyük Vilayetlerden 10'ar senatör alınabilir. Diğer vilayetlerden 2'şer senatör alınabilir. Milletvekilleri ise nüfusa bağlı olur.

Milletvekilleri bütçeyi yapar, senato ise üst kademe tayinler, bakanların onaylanması gibi işlerle uğraşır. Suçlanma da senato da olur. İngiltere'de senato aynı zamanda yüksek mahkemedir. Dar bölgeden sadece milletvekili seçilir, senatör seçilemez.

1996'da Türkiye nüfusu 65, seçmen sayısı ise 32 Milyon. Parlamento 400 milletvekilinden oluşsa 32 milyon bölü 400 eşittir 80 bin kişilik seçim bölgeleri oluşturulması söz konusu. Her 80 bin seçmen 1 milletvekili seçer.”

Benim de merhum Turgut Özal'la gerek Başkanlığı döneminde gerekse Cumhurbaşkanlığı döneminde benzer hatıralarım var. O da Musul ve Kerkük, Karabağ ve Nahçıvan ile Kıbrıs konusunda bilinen ezberlerden farklı bir ufuk turu çizirdi. Lakin ne askeri bürokrasisi ne de sivil kadroları

böyle bir uzun vade planını adım adım tatbik ehlil ve yatkın değillerdi. O bakımdan ulus devlet için tehlikeli mecralar olarak addedildi. Fakat bugün Yusuf Özal'ın aldırıldığı notlardan bazıları siyasi merkezlerde tartışılmaya başlanmış gibidir. Dar bölge seçim sistemi, meclis ve senato kurgusu bunlar arasındadır.

Cumali Ü Hasannebioğlu, mesleği, hayatı ve eseri ile bütünleşmiş bir içli kalem. Annesi onu birkaç kızıdan sonra doğurmuş. Her ablalarla büyüyen erkek evlattta olduğu gibi Cumali Ünal'dı da el üstünde büyümüş bir İzollü...

Onda milliyet fikri ve duygusu, merhum Akif'in mısraında olduğu gibi: "Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretilmişiz" iftiharıyla birlikte organik bir milliyetçilik ufku açıyor. Toprağı, ailesi, geleneksel değerleri, mesleği, hayata bakışı, sevgisi ve şiiriyle Cumali Ü Hasannebioğlu nevi şahsına münhasır bir şairimiz.

